

Verslag Bosuilenmonitoring Amsterdamse Bos 2018.

Door: Fred Koning en Henk Jan Koning.

In het Amsterdamse bos hingen al jaren nestkasten voor bosuilen. Al vanaf begin jaren zestig deed Ad Hartog onderzoek naar de uilen van het Amsterdamse bos. Hij had de nestkasten opgehangen en tientallen jaren lang gecontroleerd. Via het ringwerk aan Haviken met Fons Bongers kwamen wij in contact met Abe van 't Woud, boswachter van het Amsterdamse bos. Van hem hoorden we dat deze nestkasten inmiddels al jaren niet meer gecontroleerd werden. Na enig overleg bleek dat de boswachterij er wel oren naar had als wij de controles weer wilden oppakken. Op 25 oktober 2017 begonnen we met een eerste ronde langs de bestaande kasten en die dag ving we meteen twee uilen. Hoewel de nestkasten af en toe nog wel schoongemaakt waren door medewerkers van het Amsterdamse bos waren ze sinds het vertrek van Ad Hartog niet meer gerepareerd of vervangen. Een deel van de nestkasten was inmiddels uit de boom gevallen of verkeerde in slechte staat. Gelukkig wilde de boswachterij wel voor nieuwe kasten zorgen en voerden wij zelf wat reparaties uit. In januari waren er 10 nieuwe nestkasten klaar. Deze hebben we toen direct opgehangen in de hoop nog op tijd te zijn voor het broedseizoen. Met de dertien oude nestkasten samen kwamen we zo op 23 nestkasten uit verspreid over het bos.

Hoewel we maar weinig uilen ving in de maanden voorafgaand aan het broedseizoen werden er toch in 14 nestkasten eieren gelegd met een gemiddelde legselgrootte van 3,2 ei/nest (n=12). Twee van de 14 nesten waren echter vervolglegels van uilen die eerst in een andere nestkast begonnen waren. Uiteindelijk slaagden er slechts 4 nesten waarin totaal maar 7 jongen werden grootgebracht (gemiddelde broedselgrootte: 1,75 jong/nest (n=4)). Hiervan zijn er 4 geringd en 3 ongeringd uitgevlogen. Van de nesten die mislukten waren er twee door een marter gepreedeerd. Bij een ander nest dat misging had het vrouwtje al in januari eieren gelegd. Meestal mislukken zulke extreem vroege legfels. Het mannetje kan dan 's winters niet genoeg voedsel verzamelen voor zichzelf en zijn broedende vrouwtje waardoor ze de eieren zal moeten verlaten om zelf te gaan jagen.

Weer een ander vrouwtje was jong en onervaren, ze verliet haar eieren en begon opnieuw in een ander nestkast. Ook dat nest verliet ze later weer. We zien vaak dat dit soort jonge dieren het er veel slechter afbrengen dan oude ervaren dieren. Vanwege de essentaksterfte werd er veel gewerkt in het bos en wij ving sommige uilen voor het eerst op eieren. Ook deze twee factoren kunnen voor verstoring gezorgd hebben. Toch was de hoofdoorzaak van dit slechte broedseizoen waarschijnlijk voedseltekort.

Boswachter Abe van 't Woud met de allereerste bosuil die we ving.

De strenge vorstperiode van februari gevolgd door een extreem droog voorjaar speelde de vegetatieontwikkeling, en daarmee de ontwikkeling van de prooidierpopulaties, parten. Dat er zeer weinig voedsel was bleek ook uit de paren die wel jongen grootbrachten. Alle vier begonnen ze met 3 eieren, twee paren brachten daarvan slechts 1 jong groot, een ander paar 2 jongen en een paar 3 jongen. Ook vanuit andere gebieden in Nederland kregen we te horen dat 2018 te boek ging als een zeer mager broedseizoen. In ons andere onderzoeksgebied, de Amsterdamse Waterleidingduinen, kwamen eveneens nauwelijks jongen groot. Daar vlogen slechts 5 jongen uit afkomstig uit 7 nesten. Uit de prooiresten van de nestbodems kon worden opgemaakt dat er relatief weinig muizen gevangen werden en wel veel alternatieve prooien als vogels en kikkers. Ook dat zijn tekenen van een voedseltekort. Het broedsucces van de bosuilen in de Amsterdamse Waterleidingduinen is namelijk vooral gerelateerd aan de hoeveelheid bosmuizen in hun dieet. Tussen de weinige prooien die we in de nesten van het Amsterdamse bos vonden, zaten ook maar 2 bosmuizen en wel vijf vogels (3 zanglijsters, 1 ekster en 1 heggemus). Wel moeten de nestbodems van 2018 nog uitgezocht worden maar we vermoeden dat ook in het Amsterdamse bos er veel te weinig voedsel was voor de meeste uilen om jongen groot te brengen.

Omdat de meeste nestkasten af en toe toch schoongemaakt waren lag er maar weinig in (voornamelijk duivenstront) maar in 1 kast lag nog wel een hoop oud materiaal. Dat hebben we tijdens een reparatie er uitgehaald en uitgezocht. Hiervan is dus niet precies te zeggen van welke jaren dit afkomstig was. Er zaten maar liefst 573 prooien in: 275 bosmuizen, 160 veldmuizen, 22 rosse woelmuizen, 1 dwergmuis, 1 bosspitsmuis, 11 bruine ratten, 6 woelratten, 1 mol, 90 kikkers, 1 lijster, 2 koolmezen, 1 pimpelmees en 2 kleine insectenetende vogels. Kleine zoogdieren vormden hier dus veruit het belangrijkste deel van het dieet maar daarnaast worden aardige wat kikkers gegeten en enkele vogels. Omdat deze kast in de buurt van wat ruige veldjes en sloten hangt, zitten er waarschijnlijk hier zoveel kikkers en veldmuizen in het dieet. Of dat ook representatief is voor de rest van het bos zal uit de komende jaren moeten blijken.

Bosuilen kunnen heel verschillend van kleur zijn zoals deze twee uit het Amsterdamse bos. Men kan ze globaal indelen in een rode vorm (zoals de linker) en een grijze vorm (zoals de rechter).

In de aanloop naar het broedseizoen van 2019 werden er in de herfst van 2018 nog eens 6 nestkasten opgehangen en twee oude nestkasten vervangen. Tijdens de rondes van oktober, november en december werden er 6 uilen gevangen; het dubbele van vorig jaar in diezelfde maanden. Van deze uilen waren er 3 nog niet eerder gevangen en ook zij zijn nu geringd. Over de periode oktober 2017 tot en met december 2018 komen we daarmee uit op een totaal van 17 uilen, gevangen in 15 verschillende territoria. Hopelijk wordt 2019 een beter broedseizoen.